КУЛТУРНА ХРОНИКА

Јован Солдатовић у свом атељеу

Уметник и дело

ОД ШАЈКАШКОГ РИТА ДО РЕДОВНОГ МУЗЕЈА

Једно питање и један одговор вајара Јована Солдатовића

У Роденовом музеју у Паризу, на већ традиционалном скупу савремених вајара из целог света, који се ове године одржава од 15. јуна до половине октобра, биће изложена „Композиција", једна до последњих скулптура вајара Јована Солдатовића.

Ова изложба, која се приређује сваке пете године у кругу Роденових ремекдела и окупља напознатије вајаре целог света, постала је права ревија и одабрана антологија најновијих скулпторских достигнућа.

Занимљиво је да овај наш вајар већ по четврти пут, за неколико последњих година, репрезентује нашу земљу на најпознатијим светским уметничким смотрама. Мада је Париз још увек остао први инспиратор у савременој уметности, и центар свих „новина", мада је позив за излагање у Роденовом музеју веома ласкав, нисмо могли а да у таквом пријатном тренутку не затражимо од Солдатовића једно објашњење:

— Како то да се ваша дела скоро чешће појављују на изложбама у иностранству него код нас?

Окружен огромним детаљима монументалног споменика „Шајкаши и борци", који ће бити постављени у жабаљском риту. Солдатовић је изнео свој разлог, свој уметнички „кредо":

— Грешио бих спрам самог себе када бих правио скулптуру ради излагања... Обесмишљава се настојање уметника ако је само усмерено на чета излагања — егзибиционизам своје врсте, или наметање друштву — принуда за откуп. Трудим се да споља ништа не ремети природан ток некаквих мојих потреба. Било би заиста једноставно када би се стварало по неким плановима, како и колико се хоће. Биће интересантно што ће се ова скулптура срести са остварењима оних, које ценим (и оних других). И то је некакав контакт и одмеравање, зар не? До личног неће доћи. Јер, ни до сада нисам гардирао својим радовима излаганим ван наше земље. Некада за то није достајало новаца, некад времена, а и у последње време све је мања жеља да учествујем на таквим парадама.

— Ова моја „Композиција" је настала у тражењу начина да се изрази одређен садржај третманом, који хоћу да применим у извођењу жабаљског споменика. Повољна оцена овом раду допри носи оптимизму... Не би се заиста могло радити без уверења да смо на добром путу.

С. Ст.

КУЛТУРНА ХРОНИКА

Јован Солдатовић у свом атељеу

Уметник и дело

ОД ШАЈКАШКОГ РИТА ДО РЕДОВНОГ МУЗЕЈА

Једно питање и један одговор вајара Јована Солдатовића

У Роденовом музеју у Паризу, на већ традиционалном скупу савремених вајара из целог света, који се ове године одржава од 15. јуна до половине октобра, биће изложена „Композиција“, једна до последњих скулптура вајара Јована Солдатовића.

Ова изложба, која се приређује сваке пете године у кругу Роденових ремекдела и окупља напознатије вајаре целог света, постала је права ревија и одабрана антологија најновијих скулпторских достигнућа.

Занимљиво је да овај наш вајар већ по четврти пут, за неколико последњих година, репрезентује нашу земљу на најпознатијим светским уметничким смотрама. Мада је Париз још увек остао први инспиратор у савременој уметности, и центар свих „новина“, мада је позив за излагање у Роденовом музеју веома ласкав, нисмо могли а да у таквом пријатном тренутку не затражимо од Солдатовића једно објашњење:

— Како то да се ваша дела скоро чешће појављују на изложбама у иностранству него код нас?

Окружен огромним детаљима монументалног споменика „Шајкаш и борци“, који ће бити постављени у жабаљском риту, Солдатовић је изнео свој разлог, свој уметнички „кредо“:

— Грешио бих спрам самог себе када бих правио скулптуру ради излагања... Обесмишљава се настојање уметника ако је само усмерено на честа излагања — егзибиционизам своје врсте, или наметање друштву — принуда за откуп. Трудим се да споља ништа не ремети природан ток некаквих мојих потреба. Било би заиста једноставно када би се стварало по неким плановима, како и колико се хоће. Биће интересантно што ће се ова скулптура срести са остварењима оних, које ценим (и оних других). И то је некакав контакт и одмеравање, зар не? До личног неће доћи. Јер, ни до сада нисам гардирао својим радовима излаганим ван наше земље. Некада за то није достајало новаца, некад времена, а и у последње време све је мања жеља да учествујем на таквим парадама.

— Ова моја „Композиција“ је настала у тражењу начина да се изрази одређен садржај третманом, који хоћу да применим у извођењу жабаљског споменика. Повољна оцена овом раду доприноси оптимизму... Не би се заиста могло радити без уверења да смо на добром путу.

С. Ст.

Редакција и личности

СИСТЕМАТСКА ПРОУЧАВАЊА

Има реч др Бранислав Ђурђев, директор Оријенталног института у Сарајеву

Ових дана у Новом Саду борави др Бранислав Ђурђев, професор Сарајевског универзитета и директор Оријенталног института у Сарајеву. Др Ђурђев је један од најпознатијих стручњака за историју југословенских народа под турском владавином, а бави се и питањима историјске методологије, филозофије, историје и неким питањима опште историје. У другој књизи Историје народа Југославије, која прошле године изишла из штампе, професор Ђурђев је написао једанаест глава. Учествовао је на међународним конгресима историчара и оријенталне филологије, где је покретао дискусије о многим проблемима из области коју проучава. Сада води дискусију са совјетским научницима о периодизацији опште историје. Поред тога бави се специјалном историјом Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине и Војводине под турском влашћу. Дуго година др Ђурђев био је председник Научног друштва НР Босне и Херцеговине и председник Историјског друштва НР Босне и Херцеговине. Др Бранислав Ђурђев студирао је историју и оријенталну филологију у Београду и Истамбулу. Прве научне радове објавио је у Новом Саду, у „Гласнику историјског друштва“. Приликом боравка у Новом Саду обишао је и своје родно место Сремске Карловце.

У разговору са др Ђурђевим у деканату Филозофског факултета, прво питање које смо му поставили било је:

● **Проблеми који стоје пред нашом историографијом?**

— Највећи проблем је настављање рада на историји народа Југославије. Следеће књиге требало би да обухвате XIX и XX век, а организација истраживања тога периода у неким областима није баш задовољавајућа. По моме мишљењу наша историографија много обраћа пажњу питањима опште историје. Општа историја се предаје на факултетима, али истраживања на том плану могла би да буду интензивнија. Друштвено-политичка ситуација у нашој земљи је таква да нема елемента који спречавају развитак праве марксистичке историографије. У односу на остали свет ми имамо у том правцу широке могућности. Мислим да је кривица до историчара, који би се још више могли ангажовати у том смислу.

● **Познато је да ви водите полемику са совјетским историчарима о питању периодизације опште историје?**

— Та полемика је започела на конгресу историчара у Риму, 1955. године, а настављена је на Међународном конгресу историчара у Штокхолму прошле године. Совјетски историчари полазе од становишта да је општа историја увек била јединствени процес, па према томе да је читав цивилизовани свет у старом и средњем веку имао једно друштвено уређење у свим земљама. Ја заступам гледиште да пре успостављања светских веза и светског тржишта није било стварне, опште историје. Уосталом тако је рекао и Карл Маркс и имао је право. Сада излази мој одговор на писање совјетских теоретских часописа „Комунист“ и „Питања историје“, који су, делимично, приказали међународни конгрес историчара у Штокхолму, као и моје иступање, а делимично, бранили гледишта совјетске историографије.

● **Докле су стигле припреме за проучавање архивске грађе из XVII и XVIII века?**

— Наша систематска истраживања турске архивске грађе још увек се односи на период XVII и XVIII века и још увек представљају рад појединица. У том правцу већ су учињени знатни напори.

др Бранислав Ђурђев

● **Да ли припремате нешто из методологије и периодизације?**

— Штампа ми се одговор совјетским научницима у сарајевском „прегледу“, а припремам тему са насловом: Историјска наука и идеологија. То спремам за међународни конгрес историчара који ће се одржати у Бечу. У штампи ми је и збирка турских извора за употребу у школама.

● **Какве су везе Оријенталног института у Сарајеву са страним истраживачким установама?**

— Оријентални институт има врло добре везе са иностраним установама, као и научним установама у земљи, које се баве блиском проблематиком. Примера ради, наводим да чланови Оријенталног института учествују својим прилозима у једном зборнику који ће објавити Оријентални институт у Москви. Наше везе су нарочито добре са турским историчарима, а раније су биле врло добре са Архивом председништва владе у Истамбулу. Захваљујући тим везама ми смо микрофилмовали огроман материјал архивске грађе из турских архива. Њихов Оријентални институт има богату микро и фототеку из Истамбула, Беча и других градова. Захваљујући тој збирци ми смо могли да приђемо оригиналном приказу историје наших народа под турском влашћу у XV, XVI, и XVII веку.

● **Ваши утисци из Новог Сада?**

— Нисам био више од петнаест година у свом родном месту Сермским Карловцима. За то време Карловци су променули свој лик на боље. Што се тиче Новог Сада, највећи утисак на мене прави нови мост. Волим технику, иако се бавим хуманистичком науком. Што се тиче студентског аудиторија чини ми се да постоји код студената велико интересовање за проблеме које сам ја предавао, а то је турски период наше историје. На мене оставља утисак велики напор који је учињен и који је у сталном развоју да Нови Сад постане велики универзитетски град и један од научних центара. То ја много ценим, јер сам у Сарајеву учествовао у раду на подизању универзитетског и научног центра главног града НР Босне и Херцеговине.

М. Грчић

МАЛИ ИНТЕРВЈУ

ПОЗОРИШНИ ВЕК И ЈЕДНО ПОЗОРЈЕ

Разговор са Јозом Петричићем, прваком драме и Давором Шошићем, вршиоцем дужности директора драме Хрватског народног казалишта у Загребу

Синоћ, непосредно пред извођење Божићевог „Праведника“, замолили смо двојицу најистакнутијих чланова загребачке позоришне куће, редитеља Давора Шошића и првака драме Јозу Петричића, за неколико речи о стогодишњој позоришној традицији и Стеријином позорју.

Јозо Петричић је најстарији члан Драме Хрватског народног казалишта. Пре рата је четири сезоне играо и на новосадским даскама. Публика главног града Војводине познаје га као добитника прошлогодишње Стеријине награде за четири улоге Старца у Обреновићевим „Варијацијама“.

— Сад, кад више од једне трећине живота југословенског театра чини и мој живот, — рекао нам је Јозо Петричић, — ја могу само да будем срећан што сам и уметничким присуством доживео стогодишњи јубилеј и ово Позорје, најсвечаније од свих досадашњих. Драго ми је што податке у мојој биографији везује мост присуства у једном и другом театру-стогодишњаку, што је пионирски рад наших претходника и моје генерације довео до зрелог доба Талијине уметности у нас, што имамо добар театар и што је позоришна култура Југословена од хобија публике прерасла у свакодневну, насушну потребу. Позорје је само потврда величине свих оних подухвата и напора који су учињени за ово столеће.

• • •

Премда сам на почетку свог рада у позоришту, — рекао нам је други учесник овог малог разговора, редитељ Давор Шошић, — осећам велику одговорност према величанственој прошлости нашег театра, али то ми ипак не смета да покушам да не останем дужан нашим унуцима, онако као што су нам остали дужни многи наши казалишни дедови. Под тим подразумевам један виши интелектуални ниво театра (систематично култивисање позоришне проблематике кроз часописе, теоретске радове о позоришту, студиозније прилажење реализацијама и тежњу да наш театар у светским размерама заузме место које по својим достигнућима заслужује). Стеријино позорје је први корак свему томе. Зато га ваља неговати и држати.

Давор Шошић

М. А.

Нове књиге

ЛАЖНА ИЛИ ИСТИНИТА ЖИТИЈА

Карел Чапек: „Књига Апокрифа“, издање Матице српске, библиотека Мозаик

Пре десетак векова писци оваквих књига бивали су анатемисани, неретко завршавали на ломачама или у тамницама, бивали су искључивани из друштва, проказани, прогањани. Писати о животу светитеља, или о Христу, рећи о њима било шта што већ у Библији није речено, било је грешно, прегрешно, и искупљење за овакво сагрешење није могло се добити мукотрпним испаштањем у негвама, мацкама или чак и на губилишту. А пре тридесетак година, један писац, који се и дотле више пута „огрешио“ о друштвене конвенције, чије је оштро перо много пута имало за мету „накарадне врлине“ и „племените мане“ својих савременика, окренуо се даљој прошлости, легенди и историји, и тамо потражио инспирацију својим приповеткама.

Постепено, од прилике до прилике, Карел Чапек писао је своје „Апокрифе“, увек у центру својих приповедака стављајући неки од ликова познатих из грчке митологије, или Библије, или из позније литературе, или из историје. Прометеј, тројански рат, Александар Велики, Архимед, Цезареви легионари, праведни Лот и грешни град Содома, Марта и Марија, прича о Лазаревом васкрсењу, Пилат, цар Диоклецијан, свети Фрања Асишки, Хамлет, дон Хуан, Ромео и Јулија, Наполеон — су само неке од личности којима су инспирисани ови апокрифи. У сликању њихових ликова Чапек полази од елемената и података постојећих у већ утврђеној легенди или у историји. То је, најчешће, једна прилетљив податак, искрица запретана брдом легендарног пепела, али довољно жарка да се под мехом спретног и маштовитог приповедача распламса у веричаву ломачу духовитог штива.

Разним токовима иду приповедања у овим приповеткама. Једном Чапека занима личност, други пут атмосфера, трећи пут околности. У једној особини, међутим, све ове приповетке се подударују: у пародичном хумору. Увек ту има извесног тона пародије, извесног опонашања стила оригинала којим је приповетка инспирисана, извесне нахерености у постављању и разрађивању ликова. Марта и Марија ће стилом Библије разговарати о Христу, Александар Велики ће писати писмо свом учитељу Аристотелу стилом античких писаца, Хамлет ће са Розенкранцом и Гилденстерном разговарати у стиховима; опонашање оригиналног стила је исувише наметљиво. Али, испричана прича увек је у супротности са оригиналом, његово негирање чак, а увек веома духовито. И, готово увек, у приповедању о древним темама, Чапек спретно убаци алегорију о савременицима, о својим суграђанима, и о Европејцима.

Наше издање ове књиге прати једна занимљивост. Преводилац „Апокрифа“ је Предраг Милошевић, композитор и диригент. Чешки ђак, одличан познавалац чешког језика, а иначе веома добар стилиста (неки од Милошевићевих написа о музици и музичарима могли би да уђу у антологију текстова ове врсте) и као преводилац показао је све добре особине свог пера. Захваљујући њему, Чапекова „Књига Апокрифа“ није изгубила ништа од своје оригиналне стилске и језичке вредности.

М. К.